

Eduskunnan sivistysvaliokunta
siv@eduskunta.fi

- VIITE HE 241/2020 vp: Työpajatoiminnan toimintamahdollisuudet sote-uudistuksen toteutumisen jälkeen
- ASIA Kirjallinen asiantuntijalausunto liittyen hallituksen esitykseen: HE 241/2020 vp hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi: Työpajatoiminnan toimintamahdollisuudet sote-uudistuksen toteutumisen jälkeen

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa asiakohdassa mainitusta hallituksen esityksestä.

Pyydettyinä lausuntonaan opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa seuraavaa.

Työpajatoiminnan toimintamahdollisuudet sote-uudistuksen (HE 241/2020 vp) toteutumisen jälkeen

Työpajatoiminta

Nuorten työpajat tukevat alle 29-vuotiaita nuoria koulutukseen, työelämään ja elämänhallintaan liittyvissä kysymyksissä. Työpajatoiminnan tehtävänä on valmennuksen avulla parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun ja päästä avoimille työmarkkinoille tai muuhun tarvitsemaansa palveluun. Työpajatoiminnan tarkoituksena on parantaa nuoren elämänhallintataitoja, edistää hänen kasvuaan, itsenäistymistään ja osallisuutta yhteiskuntaan. (Nuorisolaki 1285/2016).

Nuorten työpajatoimintaa järjestetään useimmissa Suomen kunnissa (251) (yli 90 prosentissa Manner-Suomen kunnista). Nuoret voivat käydä myös naapurikunnan työpajassa, jos kunnat ovat tehneet yhteistyösopimuksen. Nuoret ohjautuvat työpajatoimintaan te-palvelujen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjien, sosiaali- ja terveystoimen kautta; osa nuorista hakeutuu itse työpajapalveluihin.

Nuorten pajat järjestävät monenlaisia valmennuspalveluja/menetelmiä nuorille. Työpajajakson alussa tehdään valmennussuunnitelma yhdessä nuoren kanssa. Nuorten työpajatoimintaa järjestetään useimmiten kunnan omissa tiloissa ja kunnan omistamilla varusteilla ja välineillä (esim. tietokoneet).

Lähtettävä taho määrittelee myös sen etuuden, joka nuorella on työpajajaksolla. Te-palvelut voivat lähettää nuoren esim. työkokeiluun, jolloin nuoren saama etuus on työmarkkinatuki. Toisen asteen koulutuksen järjestäjän kanssa voidaan sopia, että työpaja toimii oppimisympäristönä ja nuori saa opintotukea. Kunnan sosiaalitoimi voi lähettää nuoren kuntouttavaan työtoimintaan, jolloin nuori saa siihen liittyvän rahallisen etuuden.

Vuonna 2019 työpajatoimintaan osallistui 14 424 alle 29-vuotiasta valmentautujaa. Suurin osa työpajojen nuorista valmentautujista on pelkän peruskoulututkinnon varassa. Työpajojen järjestämään kuntouttavaan työtoimintaan osallistui 5 218 nuorta. Työpajan valmennusjakson jälkeen nuorista valmentautujista 33 prosenttia sijoittui koulutukseen, 15 prosenttia työelämään, 21 % muuhun ohjattuun toimenpiteeseen, 12 % muualle muuhun palveluun (esim. varusmiespalvelus, perhevapaa). 19 % nuorista jäi työttömäksi. Tiedot perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön ja aluehallintovirastojen vuosittaisiin selvityksiin; lisätietoja https://nuorisotilastot.fi/wp-content/uploads/2020/12/Tp_2019_raportti_2020_11_11.pdf

Työpajatoiminnan rahoitus

Työpajatoiminnan rahoitus on monikanavaista. Se muodostuu kuntien rahoituksesta, valtionavustuksista, muista julkisista rahoituksista ja avustuksista (STEa, ESR) sekä työpajatoiminnan tuote- ja valmennuspalvelujen myyntituloista.

Nuorten työpajatoimintaan myönnettävän valtionavustuksen myöntämisen perusteena on, että järjestettävä toiminta on valtionavustuskelpoista. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää hakemuksen perusteella työpajatoiminnan valtionavustuskelpoisuuden (valtioneuvoston asetus nuorisotyöstä ja -politiikasta 211/2017, 11 §). Kelpoisuuden myöntämisen yhteydessä tarkastetaan, että toimijalla on riittävä valmennuspalvelujen osaaminen, että toimijan työpajan tilat ja välineet soveltuvat toiminnan järjestämiseen ja että työpajan taloutta ja hallintoa hoidetaan hyvin. Aluehallintovirastot tarkastavat kelpoisuuden vuosittain valtionavustuksen myöntämisen yhteydessä. Valtionavustuskelpoisia nuorten työpajatoimijoita on tällä hetkellä 260. Työpajatoimijoille järjestetään jatkuvasti koulutusta valmennusosaamisen kehittämiseksi ja varmistamiseksi aluehallintovirastojen ja nuorisoalanosaamiskeskusten kautta.

Työpajatoiminnan rahoitukseen käytettiin vuonna 2019 yhteensä 111 milj. euroa, josta n. 60,5 milj. euroa oli kuntien omaa rahoitusta. Opetus- ja kulttuuriministeriön työpajatoimintaan tarkoitettu valtionrahoitus on vuonna 2021 yhteensä 16,3 milj. euroa. Se on noin 12,6 % työpajatoimintaan käytettävistä varoista. Tämä valtionrahoitus jaetaan työpajatoiminnan järjestäjille valtionavustuksina aluehallintovirastojen kautta.

Työpajatoiminnan mahdollisuudet sote-uudistuksen jälkeen

Kuntouttavan työtoiminnan järjestämismahdollisuus on tärkeää työpajoille sekä työpajatoiminnan rahoituksen että nuorten kuntalaisten palvelun näkökulmasta. Kunnat ovat voineet korvata kuntouttavan työtoiminnan järjestämisen kuluja työpajatoiminnan järjestäjälle. Kuntouttavan työtoiminnan järjestäminen nuorten työpajalla lähipalveluna on nuorelle erityisen tärkeää, varsinkin niillä alueilla, joissa julkiset liikenneyhteydet ovat heikot tai kunnassa ei tarjolla ole muita palveluja.

Kun kuntouttava työtoiminta sosiaalihuollon palveluna siirtyy sote-uudistuksessa hyvinvointialueiden vastuulle, hyvinvointialueet vastaavat toiminnastaan ja huolehtivat

kuntouttavan työtoiminnan palveluiden riittävydestä alueellaan. Hyvinvointialue voi tuottaa nämä palvelut itse, yhdessä muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkia ne muilta lain tarkoittamilta tuottajilta.

Nuorten työpajatoiminta on usein kunnan itsensä järjestämää valmennuspalvelua, omissa tiloissa ja omilla välineillä. Sote-uudistuksen jälkeen, mikäli kunnat haluaisivat toimia kuntouttavan työtoiminnan palvelun tuottajana, kuntien olisi pääsäännön mukaan yhtiöitettävä tätä koskeva toimintansa ja osallistuttava hyvinvointialueen kilpailutukseen. Kunnan palvelujen yhtiöittäminen on kuitenkin juuri nyt hyvin mittava ja aikaa vievä tehtävä kunnille ja osalle kunnista mahdoton tehtävä järjestää.

Kunnat ovat ottamassa vastuuta työhallinnon palveluista kuntakokeiluissa. Näihin kokeiluihin osallistuvat kaikki alle 30-vuotiaat nuoret. Nuorten työpajatoiminnan valmennuspalvelut ovat hyvä vaihtoehto monelle kuntakokeiluun osallistuvalla työttömälle nuorelle. Nuoren ohjaaminen tarvitsemiinsa palveluihin on hänen selviytymisensä kannalta tärkeää ja se heikentyy vakavasti, jos kunnassa ei ole palvelua tarjolla tai jos siihen tulee merkittävä ajallinen katkos. Nuorten työpajatoimintaa on nyt tarjolla useimmissa Suomen kunnissa.

Korona-aika on vaikuttanut ja vaikuttaa huolestuttavalla tavalla nuorille suunnattuja palvelujen saatavuuteen, minkä seurauksena voi nuorten hyvinvointi kärsiä pahoin. Nuorten työpajatoiminta on nuorten lähipalvelua, joka tulee säilyttää. Eduskuntakäsittelyssä on huomioitava, että kunnilla säilyisi mahdollisuus järjestää kuntouttavaa työtoimintaa nuorten työpajatoiminnassa jatkossakin.

Kansliapäällikkö

Anita Lehikoinen

Neuvotteleva virkamies

Merja Niemi